

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ
ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 8 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2023
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΚΕΙΜΕΝΟ 1
Η καλλιέργεια και η αξία του (Αυτο) Σεβασμού

Οι άνθρωποι που δεν σέβονται, είναι άνθρωποι φοβικοί, ανασφαλείς, με αγκυλώσεις και παρωπίδες, που δυσκολεύονται να συνυπάρξουν σε ένα κοινωνικό σύνολο ή σε μια ομάδα που περικλείει τόσο πολλή διαφορετικότητα. Το κυριότερο χαρακτηριστικό των ανθρώπων αυτών είναι ότι πιστεύουν πως μειώνοντας τον άλλον αποκτούν μεγαλύτερη υπόσταση οι ίδιοι· αυτό είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα των ανθρώπων που «φωνάζουν» ότι είναι σημαντικοί. Δεν χρειάζεται να «φωνάζεις» ποιος είσαι, χρειάζεται απλώς να πορεύεσαι με βάση τον σεβασμό, καθώς η ένδειξη σεβασμού αντικατοπτρίζει και τον αυτοσεβασμό σου.

Για να αποδεχτείς τον άλλον, δεν χρειάζεται να συμφωνείς ούτε χρειάζεται να ταιριάζεις μαζί του. Τον αποδέχεσαι γιατί τον σέβεσαι, σέβεσαι πώς είναι ο άλλος σαν άνθρωπος, σέβεσαι το γεγονός ότι δεν μπορείς να αλλάξεις τους άλλους ανθρώπους, σέβεσαι το ότι οι άνθρωποι γεννηθήκαμε και μεγαλώσαμε σε διαφορετικές κοινωνίες, κουλτούρες και «πιστεύω», που είτε συνειδητά είτε ασυνειδητά τα έχουμε κάνει μέρος της δικής μας ζωής.

Μάθε να παρατηρείς, να ακούς, να αισθάνεσαι τι συμβαίνει γύρω σου και σταμάτα να περιστρέφεις τα πάντα γύρω από σένα, είναι μια καλή αρχή για να μπορέσεις κάποια στιγμή να σεβαστείς τον διπλανό σου.

Ο σεβασμός είναι θέμα παιδείας και εσωτερικής ισορροπίας και πολύ λιγότερο θέμα μόρφωσης. Δυστυχώς στις μέρες μας είναι δυσεύρετος. Εάν γυρίσουμε πολύ πίσω, θα συνειδητοποιήσουμε ότι ο σεβασμός χάθηκε από τότε που αρχίσαμε να πιστεύουμε ή μας έκαναν να πιστέψουμε ότι όλοι οι άλλοι έχουν λιγότερη αξία μπροστά στο δικό μας «εγώ», από τότε που η προσωπική μας αντίληψη για το δίκαιο και το σωστό υπερίσχυσε της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Χάσαμε κάθε ίχνος προσανατολισμού, στην ανάγκη μας να θεωρούμε τον εαυτό μας τον πιο σημαντικό άνθρωπο μειώνοντας τους άλλους. Χάσαμε τον σεβασμό, στην προσπάθειά μας να επιβιώσουμε μέσα σε έναν κόσμο που αποζητά να σε προετοιμάσει ως λύκο έτοιμο να αντιμετωπίσεις ό,τι βρεθεί μπροστά σου. Χάσαμε τον σεβασμό με την ιδέα ότι πάντα εμείς ξέρουμε καλύτερα από τους άλλους, τον χάσαμε όταν ξεκινήσαμε να πιστεύουμε πως είμαστε αρκετά δυνατοί ώστε να μην έχουμε ανάγκη τους άλλους, και το κυριότερο, όταν μας έμαθαν ότι σημασία έχει να παίρνεις αυτό που θέλεις, χωρίς να νοιάζεσαι για τον άλλον.

Σημαντικοί γινόμαστε μέσα από τις πράξεις μας και τη στάση ζωής μας, και όχι μέσα από κούφια φιλοσοφία, αόριστα και χαώδη ρητά. Ο σεβασμός είναι κόσμημα κι αυτό το κόσμημα μάθε να το φοράς και να το προσέχεις καθημερινά. Ίσως να είναι και το μόνο που σε κάνει πραγματικά πιο όμορφο...

[Αντώνης Σπανός, Ψυχολόγος-Ψυχοθεραπευτής, <https://www.peripsixisanalisi.gr/>]. Ελαφρώς διασκευασμένο για τις ανάγκες της γραπτής εξέτασης.

ΚΕΙΜΕΝΟ 2**Συζητώντας για τον σεβασμό**

Στοιχείο του πολιτισμού είναι και αυτός. Μόνο που η περίπτωση του μπερδεύει την καθημερινότητα. Ίσως επειδή εμφανίζεται πολλές φορές στη θεωρία και λιγότερες στην πράξη, έτσι όπως εξελίσσονται τα πράγματα στην εποχή μας. Και ας τον μνημονεύουν οι πολιτικοί σχεδιασμοί, στην προσπάθειά τους να διαμορφώσουν νέα δεδομένα στις σχέσεις του κράτους με τον πολίτη και τούμπαλιν¹. Το ευτύχημα είναι πως υπάρχει ακόμα και εξακολουθεί να περιλαμβάνεται στο, κοινώς αποδεκτό, πλαίσιο συμπεριφοράς για τα μέλη μιας κοινωνίας. Τουλάχιστον επισήμως. Γιατί, ανεπισήμως, τρέχα γύρευε.

Αλλά τι είναι σεβασμός; «Το να υπολήπτεται², να τιμά κανείς διάφορα πρόσωπα...», ήταν η πρώτη απάντηση που ακούστηκε προ ημερών στη φιλική συντροφιά και έδωσε την αφορμή να συζητηθεί, βιαστικά, ένα θέμα συνυφασμένο με την κοινωνική πορεία, σύμφωνα με τις όποιες γνώσεις ή εμπειρίες του καθενός και την ψυχική διάθεση της στιγμής.

«Είναι η εκτίμηση που νιώθουμε για τους γονείς και τους παππούδες μας ή τους δασκάλους των μαθητικών μας χρόνων, που δεν αρκέστηκαν στα σχολικά βιβλία και μας έμαθαν πως η θέληση συμβαδίζει με την πρόοδο και ότι η σύνεση οδηγεί στην ορθή κρίση για τις προσπάθειες και τις επιλογές μας», είπε ο νεότερος της παρέας.

«Η αναγνώριση όχι αποκλειστικά του κύρους κάποιων ανθρώπων αλλά και της αξίας που έχουν στο ρεύμα της ζωής οι κανόνες για την κοινωνική συμβίωση, οι νόμοι που αποσκοπούν στο κοινό όφελος, οι παραδόσεις που γαλούχησαν³ τις περασμένες γενιές και γεφυρώνουν το παρελθόν του τόπου μας με το μέλλον του», συμπλήρωσε ο τρίτος.

Ωστόσο, η συζήτηση δεν περιορίστηκε στην ανταλλαγή απόψεων για τον σεβασμό. Είχε και συνέχεια. Γιατί ο τέταρτος της φιλικής συντροφιάς μπορεί να μην είχε αντιρρήσεις και να συμφώνησε, λίγο ή πολύ, με τους προλαλήσαντες⁴, πλην όμως βρήκε την ευκαιρία και – «σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος» κατά τον στίχο του Κωνσταντίνου Καβάφη – τους μίλησε για τις επιπτώσεις που έχουν και στη συμπεριφορά των ανθρώπων τα προβλήματα του πλανήτη, τις ανησυχίες που προκαλούν οι άγνωστες ή και περίεργες επιδιώξεις της εποχής μας, τα κενά που αφήνουν οι αμφισβητήσεις των παλαιών δεδομένων της ζωής και για το άγχος της επιβίωσης... «Σε μονόδρομο χωρίς επιστροφή και με αόρατο τέρμα βαδίζουμε», συνέχισε. «Αλλά, τι μπορεί να κάνει, τώρα πια, ένας σκεπτόμενος άνθρωπος; Τουλάχιστον, ας φροντίσει να διατηρήσει ανέπαφο τον αυτοσεβασμό του και ζωντανή τη συνέπειά του σε αρχές και αξίες. Από κει και πέρα, στο χέρι του είναι να σέβεται τον διπλανό του, για να έχει την απαίτηση να του φέρεται κι εκείνος με τον ίδιο τρόπο. Και ακόμη να αποδεικνύει με τα λόγια και τις πράξεις του τον σεβασμό του στο περιβάλλον, στην ταλαιπωρημένη Φύση, που δημιουργεί την εντύπωση ότι πασχίζει, έστω και καθυστερημένα, με απρόοπτα ξεσπάσματα και ακραία καιρικά φαινόμενα, να ξαναβρεί τις χαμένες της ισορροπίες, για να ανασάνουν με ανακούφιση τα έμβια όντα».

Οι άλλοι της παρέας τον άκουσαν σιωπηλοί. Ποιος ξέρει, ίσως και να συμφωνούσαν με τις απόψεις του...

---

¹ **τούμπαλιν**: αντίστροφα, ² **υπολήπτεται**: εκτιμά βαθιά και σέβεται, ³ **γαλούχησαν**: διαπαιδαγώγησαν, ανέθρεψαν, μόρφωσαν, ⁴ **προλαλήσαντες**: αυτοί που μίλησαν προηγουμένως.

[Σπύρος Τσίρος, από τον ημερήσιο τύπο, 30.05.2007].

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Κρίτων Αθανασούλης
Ανεβαίνω

Πάρτε με στην αγκαλιά σας και πέστε μου: είσαι ζαλισμένος.

Βάλτε με να καθίσω με τη συντροφιά σας και πέστε μου: ήσουν πολύ μοναχός.

Στρώστε μου ένα κρεβάτι μ' απαλά χέρια και πέστε μου: πολύ κουράστηκες.

Πέστε ο ένας στον άλλο πως από σήμερα μ' ανεβάζουν τα χέρια σας

σ' ένα φως που γεννιέται μέσα σε μάτια αποφασισμένα.

Σύντροφοι αυτής της πορείας, βγάλτε από μέσα μου

τη λάσπη που η ψυχή μου πατεί λερώνεται κι αγωνίζεται να ξεπεράσει.

Πιο πέρα είναι ο καλοκαιρινός δρόμος. Λίγο πιο πέρα ανθίζουν οι ακακίες,

τραγουδούν οι σειρήνες. Και μεις βουλώνουμε τ' αυτιά μας φοβισμένοι

μήπως χαθούμε μέσα σε μια γλυκιά μουσική.

Εμπρός, λοιπόν. Το άστρο μού κρέμασε μια αχτίνα. Ανεβαίνω κρατώντας

αυτή τη φωτεινή κλωστή, αιωρούμαι στην αγκαλιά τόσων κινδύνων.

Αν πέσω, ας πέσω, όλα τα χέρια σας ανοιγμένα θα με κρατήσουν και δε

θα πεθάνω ποτέ, μέσα σ' αυτά τ' αγαπημένα σας χέρια.

[Σπύρος Κοκκίνης, *Ανθολογία Νεοελληνικής Ποίησης*, Από τα *Άνθη Ευλαβείας* έως τις μέρες μας, Βιβλιοπωλείο της Εστίας, 2008, σελ. 26].

Θέμα Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά τους λόγους για τους οποίους παρουσιάζεται έλλειμμα σεβασμού στην εποχή μας στο **Κείμενο 1** (70-80 λέξεις).

Μονάδες 20

Θέμα Β

B1. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της **Στήλης Α** το γράμμα από τη **Στήλη Β** που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση, με βάση το περιεχόμενο των αντίστοιχων **Κειμένων 1** και **2** (χωρίς αναφορά σε χωρία των κειμένων):

Στήλη Α

Στήλη Β

1. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 υποστηρίζεται ότι	α. η ύπαρξη σεβασμού δυσχεραίνει τις ανθρώπινες σχέσεις.
	β. το έλλειμμα σεβασμού οφείλεται κυρίως στο αίσθημα ανασφάλειας.
	γ. ο σεβασμός δεν σχετίζεται με τον αυτοσεβασμό.
2. Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 υποστηρίζεται ότι η αντίληψη για την αποδοχή του άλλου	α. είναι αποτέλεσμα του σεβασμού στον άνθρωπο.
	β. προϋποθέτει κοινές αντιλήψεις και στάσεις.
	γ. δεν συνδέεται με τον σεβασμό της διαφορετικότητας.
3. Στην πέμπτη παράγραφο του Κειμένου 1 υποστηρίζεται ότι σήμερα απουσιάζει ο σεβασμός	α. επειδή υπερισχύει η ανάγκη της συνύπαρξης.
	β. επειδή κυριαρχεί ο αυτοσεβασμός.
	γ. επειδή επικρατεί η κυριαρχία του «εγώ».
4. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι	α. το θέμα του σεβασμού απασχολεί επισήμως τον δημόσιο λόγο.
	β. ο σεβασμός σήμερα εκδηλώνεται έμπρακτα.
	γ. ο σεβασμός δεν αφορά τις σχέσεις των πολιτών με το κράτος.
5. Στην πέμπτη παράγραφο του Κειμένου 2 ο τέταρτος συνομιλητής της συντροφιάς	α. αντέδρασε στις απόψεις των συνομιλητών του σχετικά με το περιεχόμενο του σεβασμού.
	β. διεύρυνε το θέμα του σεβασμού στα γενικότερα προβλήματα της εποχής μας.
	γ. αδιαφόρησε για τις συνέπειες του αυτοσεβασμού.

Μονάδες 15

B2. Στην τελευταία παράγραφο του **Κειμένου 1** («Σημαντικοί γινόμαστε... πιο όμορφο») ο συγγραφέας χρησιμοποιεί μια αναλογία. Ποια είναι τα δύο μέρη της και τι επιτυγχάνει με αυτή;

Μονάδες 10

B3. Να συγκρίνετε τις απόψεις των συγγραφέων στα δύο χωρία: «Δεν χρειάζεται ... αυτοσεβασμό σου» (**Κείμενο 1**) και «Τουλάχιστον, ας φροντίσει ... αρχές και αξίες» (**Κείμενο 2**) ως προς τη σχέση του αυτοσεβασμού με τον σεβασμό (60-70 λέξεις).

Μονάδες 10

Θέμα Γ

Γ1. Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το βασικό θέμα του **Κειμένου 3**; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με τρεις διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες. Πώς θα ανταποκρινόσουν εσύ στο κάλεσμα του ποιητικού υποκειμένου; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Θέμα Δ

Δ1. Συμμετέχετε σε συνεδρίαση της Βουλής των Εφήβων, με θέμα «Σεβασμός και Ανθρώπινα Δικαιώματα». Στη συνεδρίαση κυριαρχεί η άποψη ότι επικρατεί σημαντικό έλλειμμα σεβασμού στη σύγχρονη εποχή. Στην ομιλία σας (350-400 λέξεων):

α) διατυπώνετε τη συμφωνία ή τη διαφωνία σας σχετικά με την άποψη αυτή, τεκμηριώνοντάς την με ενδεικτικά παραδείγματα, και

β) αναφέρετε τους τρόπους με τους οποίους εσείς εκδηλώνετε τον σεβασμό απέναντι στον εαυτό σας και τους άλλους.

Να αξιοποιήσετε δημιουργικά τα **Κείμενα 1** και **2**.

Μονάδες 30

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1.** Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6.** Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ